

ЎЗБЕКИСТОН
ҲАЛ ҲАМ
РЕПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҚАРОРИ

Бухоро тумани

2022 йил 20 июнь

4-2001-2204/1331-сонли иш

Бухоро туманлараро иқтисодий суди, судья Ф.Муродовнинг раислигида, судья ёрдамчиси М.Шодиевнинг котиблигида, даъвогар вакили А.Хасанов (ишончнома асосида)нинг иштирокида, даъвогар “Бухородонмахсулотлари” акциядорлик жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилояти ҳудудий бошқармасининг жавобгар “Рубин Шамс” масъулияти чекланган жамиятидан 8.000.000 сўм асосий қарз, 4.000.000 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган ишни ўз биносида очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб,

АНИҚЛАДИ:

“Бухородонмахсулотлари” акциядорлик жамияти (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Бухоро вилояти ҳудудий бошқармаси (бундан буён матнда Палата деб юритилади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, Рубин Шамс” масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади)дан 8.000.000 сўм асосий қарз, 4.000.000 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъвони қувватлаб, жавобгарнинг билдиришномасини тан олишини, ҳақиқатан ҳам шартномага кўра маҳсулот олиш учун жавобгарга пул маблағлари ўтказиб берилганлигини, бироқ жамият бошқа жойга кўчганлиги сабабли судга ўз вақтида даъво аризаси билан мурожаат қилмаганликларини, даъво муддати ўтганлигини билдириб, низони қонуний ҳал қилишни сўради.

Суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган Палата ҳамда жавобгар, вакили иштирокини таъминлашмади. Бироқ, суд муҳокамасига қадар жавобгар томонидан ёзма равишда 20.06.2022 йилдаги 21-сонли билдиришнома тақдим этилиб, унда қонунчиликда назарда тутилган 3 йиллик даъво муддати ўтганлиги сабабли даъво аризасини рад қилиш сўралган. Шу сабабли суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда ИПК деб юритилади)нинг 128, 170-моддаларига асосан ишни уларнинг иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Суд, даъвогар вакилининг тушунтиришларини тинглаб, иш ҳужжатларини ўрганиб чиқиб, қуйидаги асосларга кўра жавобгарнинг даъво

муддатини қўллаш тўғрисидаги аризасини қаноатлантиришни ҳамда даъвони қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

Иш ҳужжатларида кўрсатишга, тарафлар ўртасида 2019 йил 25 февралда 23-сонли шартнома (бундан буён матнда шартнома деб юритилади) тузилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 357-моддасининг б.1-қисмига кўра, шартнома тузилган пайтидан бошлаб кучга киради ва тарафлар учун мажбурий бўлиб қолади.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, сотувчи (жавобгар) ўзига тегишли товарни сотиб олувчига мулк қилиб топшириш, сотиб олувчи (даъвогар) эса ушбу товарни қабул қилиш ва ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

Шартноманинг 2.1-бандига асосан ушбу шартнома бўйича тўлов куйидаги тартибда амалга оширилади: шартнома икки томон ўртасида имзоланганидан сўнг 10 банк куни ичида сотувчига олдиндан 30% миқдорида пул тўланади.

ФК 234-моддасининг иккинчи қисмига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодекسدан кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади. Ушбу ҳолатда тарафлар ўртасидаги мажбурият шартномадан келиб чиққан.

Даъвогар томонидан жавобгарга 26.02.2019 йилдаги 233-сонли тўлов топшириқномаси билан 8.000.000 сўм пул маблағлари тўлаб берилган. Бироқ, жавобгар томонидан даъвогарга маҳсулот етказиб берилмаган. Даъвогарнинг қарздорликни тўлаш тўғрисидаги 2021 йил 1 декабрдаги 732-сонли талабномаси жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Шу сабабли даъвогар манфаатида Палата судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан асосий қарз ва пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Шартноманинг 3.2-бандида шартноманинг 2.1-банди сотиб олувчи томонидан бажарилган санадан бошлаб товарни 20 банк кун ичида сотиб олувчига топшириши белгиланган.

Шартноманинг 4.1-бандида товарларни етказиб бериш муддатлари кечиктириб юборилган, тўлиқ етказиб берилмаган ҳолларда сотувчи сотиб олувчига кечиктирилган ҳар бир кун учун мажбурият бажарилмаган қисмининг 0,5 фоизи миқдорида пеня тўлаши, бироқ бунда пенянинг умумий суммаси етказиб берилмаган товарлар баҳосининг 50 фоиздан ошиб кетмаслиги лозимлиги, пеняни тўлаш шартнома мажбуриятларини тўлиқ бажаришдан озод этмаслиги кўрсатиб ўтилган.

ИПК 68-моддасининг биринчи қисмига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Суд муҳокамасига қадар жавобгар судга билдиришнома тақдим қилиб, даъво муддатини қўллашни ва даъвони қаноатлантиришни рад қилишни сўраган.

Даъвогар жавобгарнинг даъво муддатини қўллаш ҳақидаги аризасини тан олиб, ҳақиқатан ҳам даъво муддати ўтганлигини билдириб, аризани қаноатлантиришни урғиди.

ФКнинг 150-моддасига асосан умумий даъво муддати — уч йил.

ФКнинг 154-моддасига кўра, даъво муддати шахс ўзининг ҳуқуқи бузилганлигини билган ёки билиши лозим бўлган кундан ўта бошлайди.

ФК 157-моддасининг бир қисмига кўра, даъво муддатининг ўтиши белгиланган тартибда даъво қилиниши билан, шунингдек мажбур шахс қарзни тан олганлигини кўрсатувчи ҳужжатларни қилиши билан узилади.

ФК 153-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларига кўра, даъво муддати суд томонидан фақат низодаги тарафнинг суд қарор чиқаргунича берган аризасига мувофиқ қўлланади. Қўлланиш тўғрисида низодаги тараф баён қилган даъво муддатининг ўтиши суднинг даъвони рад этиш ҳақида қарор чиқариши учун асос бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Иқтисодий судлар томонидан Фукаролик қонун ҳужжатларининг даъво муддатига оид нормаларни қўллашнинг айрим масалалари ҳақида” 2015 йил 19 июндаги 282-сонли (бундан буён матнда Пленум қарори деб юритилади) қарорининг 8-бандига кўра, ФК 153-моддасининг иккинчи қисмига кўра даъво муддати суд томонидан фақат низодаги тарафнинг қарор чиқарилгунигача берган аризасига мувофиқ қўлланилади.

Пленум қарорининг 10-бандига асосан даъво муддатини қўллаш тўғрисидаги низодаги тараф баён қилган даъво муддатининг ўтиши суднинг даъвони рад этиш ҳақида қарор чиқариши учун асос бўлади. Даъво муддати ўтганлиги сабабли даъво рад қилинган тақдирда, суд ҳал қилув қарорининг асослантирувчи қисмида низодаги тараф даъво муддатини қўллаш ҳақида ариза берганлигини баён қилиши ва ушбу муддат ўтганлигини асослаши керак.

Суд, мазкур ҳолатда шартнома 2019 йил 25 февралда тузилганлигини, шартнома шартларига кўра жавобгар даъвогар томонидан 30% миқдорида пул тўланганидан бошлаб 20 банк кун ичида маҳсулотни етказиб бериши лозим бўлганлигини, даъво аризаси судга 2022 йил 31 май куни келиб тушганлигини инобатга олиб, қонунчиликда белгиланган 3 йиллик даъво муддати ўтган деб ҳисоблайди ва даъвонинг асосий қарз ундириш талабини рад қилишни лозим топади.

Даъво аризасида, шунингдек жавобгардан 4.000.000 сўм миқдорида пеня ундириш сўралган.

Пленум қарорининг 17.1-бандига кўра, асосий талаб бўйича даъво муддати ўтиши билан қўшимча талаблар (неустойка, гаров, кафолат ва шу кабилар) бўйича даъво муддати ҳам ўтган ҳисобланади.

Суд, даъвонинг асосий қарз ундириш талаби даъво муддати қўлланилганлиги сабабли рад қилинганлигини инобатга олиб, даъвонинг пеня ундириш талабини ҳам қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

ИПК 118-моддасининг биринчи ва еттинчи қисмларига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорида мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади. Давлат божи тўлашдан озод қилинган давлат органлари ҳамда бошқа шахслар

томонидан юридик шахслар ва фуқароларнинг манфаатларини кўзлаб тақдим этилган даъво талабларини қаноатлантириш рад этилган ёки улар қисман қаноатлантирилган тақдирда, давлат божи манфаатлари кўзлаб даъво тақдим этилган шахслардан даъво талабларининг қаноатлантирилиши рад этилган қисмига мутаносиб равишда ундирилади.

“Давлат божи тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни билан тасдиқланган “Давлат божи ставкаларининг миқдорлари” 2-бандининг “а” кичик бандига кўра, мулкый хусусиятга даъво аризаларидан даъво баҳосининг 2 фоизи миқдорида, биринчидан бўлиб 1 бараваридан кам бўлмаган миқдорда давлат божи тўланиши лозим.

Суд, даъвони қаноатлантириш рад қилинганлиги сабабли суд харажатларини даъвогар зиммасига юклашни, ундан Республика бюджети ҳамда Суд ҳокимияти органларини ривожлантириш жамғармасига 270.000 сўм давлат божи ундиришни, олдиндан тўланган 21.600 сўм почта харажатини зиммасида қолдиришни лозим топади.

Юқоридагиларни инобатга олиб ҳамда ИПҚнинг 68, 118, 128, 170, 176-179 ва 186-моддаларини қўллаб, суд

ҚАРОР ҚИЛДИ:

Жавобгарнинг даъво муддатини қўллаш тўғрисидаги аризаси қаноатлантирилсин. Даъво муддати қўлланилсин.

Даъвони қаноатлантириш рад қилинсин.

Даъвогар “Бухородонмахсулотлари” акциядорлик жамиятидан Республика бюджети ҳамда Суд ҳокимияти органларини ривожлантириш жамғармасига 270.000 сўм давлат божи ундирилсин.

Олдиндан тўланган 21.600 сўм почта харажати даъвогар “Бухородонмахсулотлари” акциядорлик жамияти зиммасида қолдирилсин.

Ҳал қилув қарори бир ойдан сўнг қонуний кучга кирази ҳамда давлат божини ундириш бўйича ижро варақаси берилади.

Ҳал қилув қарори устидан шу суд орқали Бухоро вилоят судига ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддат ичида апелляция тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья

Ф.Муродов

